

Reflexions a propòsit dels vint-i-cinc anys d'*Arrels cristianes de Catalunya*

Jaume Pujol Balcells

Arquebisbe metropolità de Tarragona i primat

ARA FA VINT-I-CINC ANYS, EL 27 DE DESEMBRE DE 1985, FESTIVITAT DE SANT JOAN EVANGELISTA, ELS BISBES DE CATALUNYA van publicar, amb el significatiu títol d'*Arrels cristianes de Catalunya*, una de les cartes pastorals més emblemàtiques del nostre temps. Catalunya vivia aleshores moments històrics amb l'adveniment de la democràcia i el desplegament a Espanya del nou Estat de les autonomies: s'obria per fi un espai de llibertat i autonomia per a Catalunya. En aquella hora d'esperança i reconeixements per als catalans, els pastors de l'Església a Catalunya van voler aportar una llum feta des de la seva responsabilitat moral de ser els dipositaris de la defensa de l'Evangelí i dels drets dels homes. El resultat, profundament meditat, va ser el text d'*Arrels cristianes de Catalunya*, que, vint-i-cinc anys després, resta com un referent permanent i plenament actual.

Naturalment, el que es van proposar els bisbes no va ser exposar les seves opinions personals en el debat polític, sinó redactar una *carta pastoral*; és a dir, un text que en continuïtat amb l'evangelí i el magisteri de l'Església exposés els principis morals que haurien d'il·luminar aquell procés, encara avui obert, tenint en compte l'específica realitat social, cultural, lingüística, històrica i religiosa de Catalunya. Per a fer-ho, els bisbes van poder comptar amb l'ajut d'un document ben recent i extraordinàriament clar, que havia estat rebut amb interès i

expectació arreu: el discurs que Joan Pau II va pronunciar a la UNESCO el 2 de juny de 1980, quan feia poc més d'un any que era pontífex. *Arrels* va agafar molta de la seva força d'aquest text, que és citat ja en el tercer paràgraf de la carta pastoral.

Al llarg del pontificat de Joan Pau II, aquell discurs sobre els drets culturals de les nacions i dels pobles va ser aprofundit i enriquit, sempre, però, seguint els mateixos principis morals. Malgrat que no forma part del seu Magisteri, convido a tornar a llegir, per exemple, els capítols «Concepte de pàtria», «Patriotisme», «Concepte de nació», «Història», «Nació i cultura» del llibre que Joan Pau II va publicar pocs mesos abans de morir: *Memòria i identitat*. Penso que, ara que han passat vint-i-cinc anys d'*Arrels*, la lectura d'aquests textos pot donar noves llums.

Tot s'emmarca dins la caritat i la justícia. Tant la paraula *nació* —que fa referència al *naixement* de l'home— com la paraula *pàtria* —que fa referència als pares—, ens situen en l'àmbit del dret que cadascú té a estimar i honorar els pares dels quals ha nascut. Aquest dret és també un deure primari, que Déu va recordar en el quart manament del Decàleg. Els pares no són només els qui ens han donat la vida —per poder i voler de Déu—, sinó els qui ens han estimat i ens han introduït en una cultura, en una llengua, en una tradició històrica que és al mateix temps un patrimoni de valors, que tot plegat compon la nostra pàtria. La mateixa llengua, amb els seus mots, les seves dites, transmet una cultura de generació a generació, un «nosaltres» que ens configura en la nostra identitat personal i després col·lectiva.

Cada dia prego perquè la societat civil, els governants i tots els ciutadans —que és a qui correspon fer el camí de les solucions polítiques—, assolixin la pau i la concòrdia del poble de Catalunya, en el ple reconeixement d'aquests drets sense exclusió de ningú, i en plena harmonia de fraternitat i convivència amb els altres pobles i amb totes les persones. Tots tenim aquest deure de pregar per la nostra pàtria, i per la pau a tot el món, ja que el veritable amor a la pàtria no pot ser mai exclouent. Hem de pregar en l'hora actual pels nostres governants: el primer ajut que l'Església pot i ha d'oferir en l'actual procés que es viu a Catalunya i al seu entorn és la pregària. És el que hem fet sem-

Arrels cristianes de Catalunya,
és una de les cartes pastorals més
emblemàtiques del nostre temps.

pre els cristians: pregar pels nostres governants, i ens cal fer-ho en l'hora actual pels ciutadans de Catalunya.

Arrels va establir els principis morals adequats, d'acord amb el magisteri comú de l'Església. Ara, per damunt dels aspectes polítics d'aquest procés —que pertanyen a la societat civil—, la preocupació pastoral es dirigeix a la renovació espiritual de Catalunya. Els catalans no podem oblidar que la pàtria o la nació és quelcom anterior al seu reconeixement com a Estat. És precisament per això, és a dir, perquè és una realitat independent, cultural, espiritual, lingüística, religiosa dins el respecte al pluralisme, moral, que es planteja el seu reconeixement com a Estat i per l'Estat. Però ens cal prendre consciència que, fins i tot per damunt d'aquest seu ple reconeixement, ens cal defensar aquest patrimoni espiritual que hem rebut dels nostres pares, i a través d'ells dels avantpassats: la pàtria és sobretot aquest patrimoni espiritual i no solament un territori.

A *Arrels* els bisbes van recordar fermament aquest punt que va servir per a posar títol a la carta pastoral: «El naixement, la història i la cultura de Catalunya estan intensament amarats de cristianisme.» Ara, vint-i-cinc anys després, em sembla urgent recordar que aquest patrimoni espiritual que és a la base de tot, també del seu reconeixement com a Estat i per l'Estat, no el podem donar per salvat.

Els bisbes ja van escriure a *Arrels*:

—«Caldria que sabéssim recuperar, juntament amb aquestes manifestacions populars, les virtuts més destacades que els nostres avantpassats van deixar-nos en herència [...]. Potser una de les virtuts més tradicionalment reconegudes al català és la seva aptitud per al treball.»

—«Ha estat atribuït als catalans, al llarg dels temps, un extraordinari amor a la llibertat, a la independència i a la democràcia. [...] Però, “correlativa a aquesta bona tradició, hi ha la dolenta,” anota Cardó, “que s'inicia molt d'hora. L'esperit de llibertat, quan no és

controlat per una consciència moral exigent, degenera en rebel·lió i discòrdia, les dues tares que presenten invariablement les males èpoques de Catalunya.»»

—«Voldríem, especialment, veure actualitzada i enfortida la tradició catalana de vida familiar sòlida, avui amenaçada des de tantes bandes. Estem convençuts que una aportació de fidelitat conjugal, d'harmonia entre els membres de les diferents generacions que formen una família, d'iniciació dels fills en les virtuts essencials, d'obertura i generositat en l'acolliment de la vida, a més del seu valor intrínsec significaria una aportació positiva per al futur del nostre país, greument amenaçat per la baixa natalitat.»

—«Demanam especialment de les comunitats cristianes que el respecte al pluralisme no les faci passives ni minvi la seva capacitat d'anunci a tot arreu de la bona nova de Jesús.»

Vint-i-cinc anys després, aquesta crida d'*Arrels*, a la vista de l'evolució social, es fa més urgent. Cal una renovació espiritual de Catalunya, i aquesta renovació és cosa de tots, i no tan sols dels bisbes. Ens cal pensar que, al marge del seu reconeixement legal, finalment la pàtria és una realitat perquè ho és en el cor de les persones, com un amor, una memòria i una identitat que es transmeten en el si de la llar a cada generació de fills. La pàtria té molta relació amb la família, amb els pares. La «mare» pàtria està relacionada amb la funció dels pares, i especialment amb la de la mare, que transmet a l'infant la fe en Déu de l'Església, que també és mare. Són els pares els qui en la llar assenyalen als infants quina serà finalment la pàtria definitiva de cadascú: la «pàtria celestial»; i quin és el camí per a arribar-hi: les virtuts, la gràcia de Déu rebuda i viscuda dins l'Església. La família, com a «Església domèstica», és on es pot entendre de veritat l'Església, particular i universal.

L'amor a la pàtria arrela en el cor humà juntament amb l'amor als pares com a identitat, però per l'arrel cristiana està oberta a Déu i a tots els homes. És per això que gran part de les millors expressions de la cultura catalana les trobem en formes d'expressió del culte a Déu: esglésies, catedrals, cançons, poemes... o expressant valors humans. La mateixa adoració a Déu —el culte— ho expressa. Ara ens

Cal una renovació espiritual
de Catalunya, i aquesta és cosa de tots,
i no només dels bisbes.

---

disposem a rebre el sant pare Benet XVI que ve a obrir al culte el gran temple de la Sagrada Família de Barcelona, expressió privilegiada de l'art en el culte a Déu i, alhora, de l'art català. Són molt profundes les arrels cristianes de Catalunya i les hem de preservar i transmetre a les generacions que ens succeeixen.

En aquest sentit la preocupació per la formació dels infants i de la gent jove, a la família i també a l'escola, ha de ser un valor prioritari en l'ordre dels nostres valors personals i col·lectius. Ens hem de convèncer que ens cal una gran renovació espiritual en l'àmbit personal i en el col·lectiu. Sempre ha estat així, però ara sembla que s'oblidi. I això, que és espiritual, que són deures humans i també cristians, com ara l'adoració a Déu i la família, és el que ho sosté tot.